

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

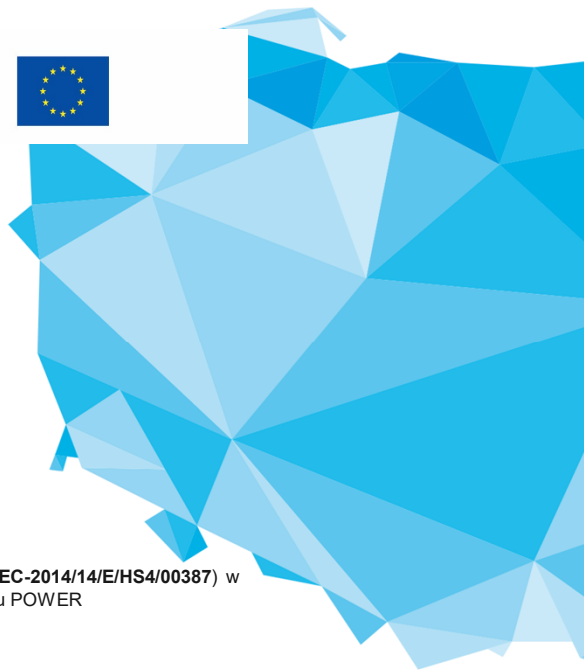

Znana ale niepewna ścieżka. Rola cudzoziemskiej siły roboczej w polskim rolnictwie

Agata Górny, Paweł Kaczmarczyk

Konferencja „Cudzoziemcy na krajowym rynku pracy”
Poznań 15-16 marca 2018

Analizy przygotowane w ramach projektu finansowanego ze środków NCN (nr EC-2014/14/E/HS4/00387) w ramach konkursu Sonata BIS oraz projektu finansowanego w ramach programu POWER (POWR.02.04.00-00-0027/15-00).

Cel prezentacji

- **Określenie znaczenia cudzoziemskiej siły roboczej w polskim sektorze rolnym, zwłaszcza w procesie zmian gospodarki rolnej.**
- **Próba oceny stabilności podaży cudzoziemskich pracowników do sektora rolnego.**

W kontekście dwóch potencjalnych ścieżek rozwoju sektora rolnego (Taylor 2010):

- zależności produkcji rolnej od elastycznej cudzoziemskiej siły roboczej
- zwiększania innowacyjności i kapitałochłonności produkcji rolnej.

JURILEVEZ
OSRODEK BADAŃ NAD MIGRACJAMI

Specyfika sektora rolnego

Rolnictwo jako sektor o dużym znaczeniu ryzyka:

- podaży pracy → wysoka sezonowość wymaga dostępu do siły roboczej w ściśle określonych okresach;
- produkcji → zależność produkcji rolnej od czynników naturalnych i sezonowych;
- sprzedaży i marketingu → zależność produkcji rolnej od rynków zbytu.

Efekt: wysoka zależność tego sektora od cudzoziemskiej siły roboczej w różnych krajach w szczególności w tych pod-sektorach gdzie mechanizacja ma ograniczone znaczenie (Constant and Massey 2005, Martin 1985, Timmer 1988).

Cechy polskiego sektora rolnego

- Wysoki udział zatrudnienia w sektorze rolnym w ogóle zatrudnienia w Polsce i jego silne zróżnicowanie regionalne

ALE:

- Stosunkowo niska produktywność produkcji rolnej
- Odływ pracowników z sektora rolnego / rosnąca różnorodność produkcji na obszarach wiejskich
- Nieefektywna struktura własności → wpływ na proces zmiany technologicznej oraz zyskowność produkcji

Imigranci w Polsce – dynamika procesu i znaczenie rynku pracy

2013

Karty pobytu

Ogółem: 121 219

Ukraina: 37 679 (31%)

Zezwolenia na pracę

Ogółem : 40 827

Ukraina : 21 252 (52%)

Oświadczenia o zamiarze powierzenia zatrudnienia

Ogółem : 235 616

Ukraina : 217 571 (92%)

2017

Karty pobytu

Ogółem : 325 217

Ukraina : 145 252 (45%)

Zezwolenia na pracę

Ogółem : 235 626

Ukraina : 192 547 (82%)

Oświadczenia o zamiarze powierzenia zatrudnienia

Ogółem : 1 824 464

Ukraina : 1 714 891 (94%)

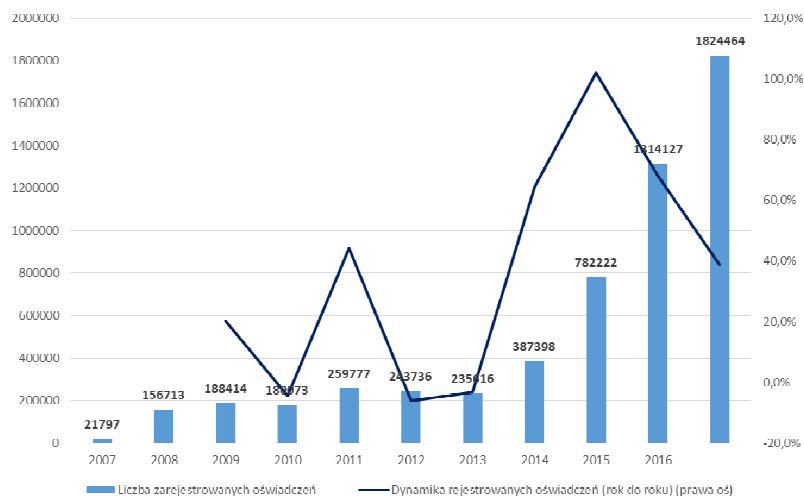

JUBILEUSZ
OSRODEK BADAŃ NAD MIGRACJAMI

Źródło: dane Urzędu do Spraw Cudzoziemców i Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Imigranci w Polsce – system uproszczony

Skala i dynamika rejestrowanych oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi, 2007-2016

JUBILEUSZ
OSRODEK BADAŃ NAD MIGRACJAMI

Źródło: Górny i Kaczmarczyk (2017); na podstawie danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Dane

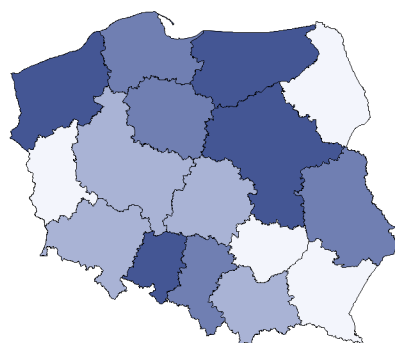
- Badanie ogólnopolskie **pracodawców** z roku **2017** (N=1500)
- **Jakościowe badanie** wybranych miejscowości w dwóch powiatach woj. mazowieckiego z roku **2015**.
- Reprezentatywne badanie **gospodarzy rolnych** w dwóch powiatach woj. mazowieckiego z roku **2016** (N=1406)
- Sondaż **migrantów ukraińskich** w woj. mazowieckim z roku **2015** (N=585) zrealizowany metodą *Respondent Driven Sampling*.
- Dane z rejestru oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi

Imigranci na polskim rynku pracy – skala zjawiska

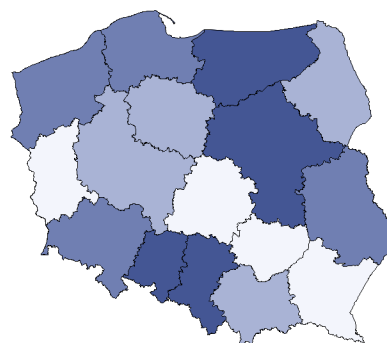
Średnia krajowa:
6,8%

2016

2017

Średnia krajowa:
5,9%

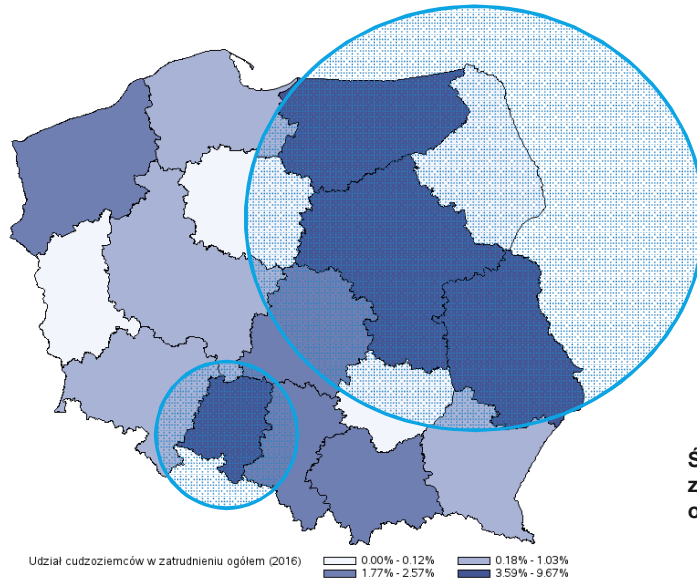

Sektor	2016	2017	Rozmiar przedsiębiorstwa	2016	2017
Rolnictwo (A)	7.74%	0.63%	0-9 pracowników (mikro)	6.22%	5.14%
Przemysł (B, C, D)	11.1%	11.3%	10-50 pracowników (małe)	11.8%	12.9%
Budownictwo (F)	5.58%	6.13%	51-250 pracowników (średnie)	19.8%	22.4%
Handel (G)	3.96%	2.91%	powyżej 250 pracowników (duże)	42.0%	45.9%
Usługi rynkowe (E, H, I, J, K, L, M, N, R, S)	8.48%	6.72%			
Usługi nierynkowe (O, P, Q)	3.14%	4.42%			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z sondażu CATI (projekt POWER 2017).

Imigranci na polskim rynku pracy – udział w zatrudnieniu ogółem w roku 2016

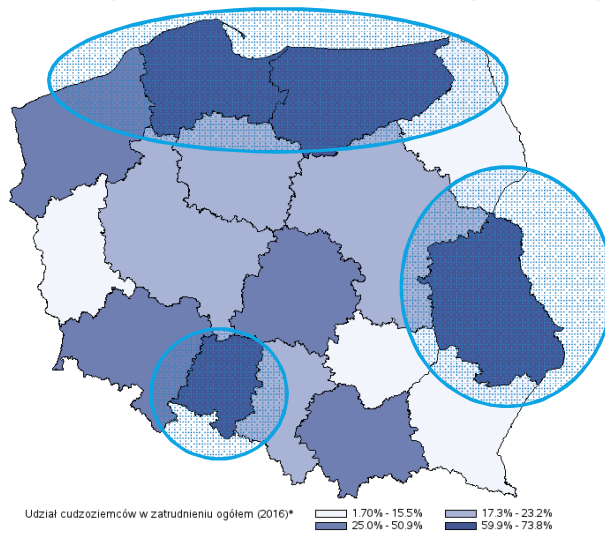

Średni udział w zatrudnieniu ogółem: ok. 2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z sondażu CATI (projekt POWER 2017).

Imigranci na polskim rynku pracy – udział w zatrudnieniu firm zatrudniających imigrantów – wymiar regionalny

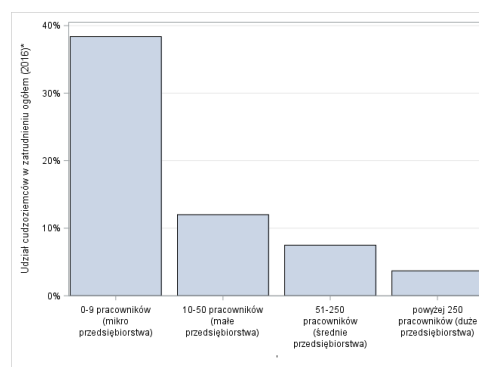
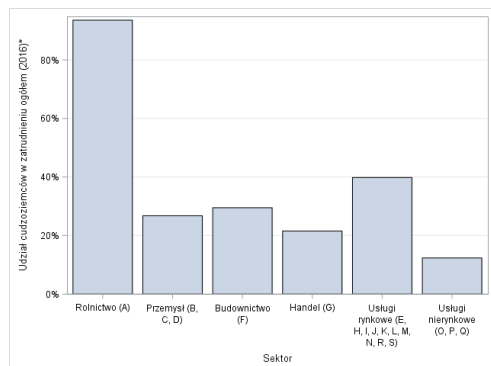

Średnia 2016: 34%
Średnia 2017: 31%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z sondażu CATI (projekt POWER 2017).

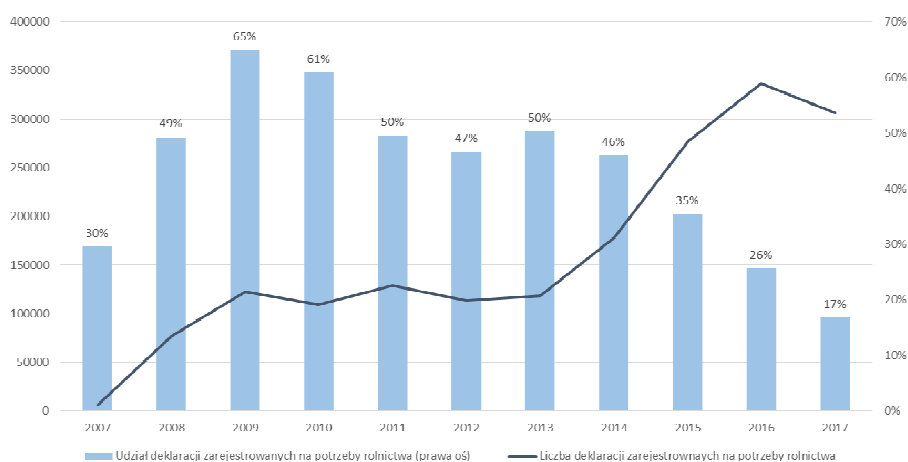
Imigranci na polskim rynku pracy – wymiar sektorowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z sondażu CATI (projekt POWER 2017).

System uproszczony - przypadek rolnictwa

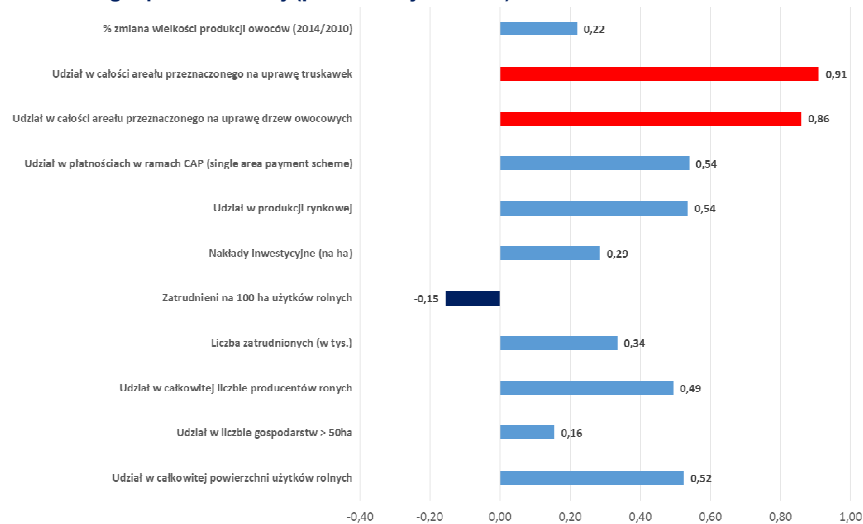
Deklaracje rejestrowane na potrzeby zatrudnienia w rolnictwie, wartości absolutne i udział oświadczeń rejestrowanych przez podmioty rolnicze (2007-2017)

Źródło: Górny i Kaczmarczyk (2017); na podstawie danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Procedura uproszczona a cechy produkcji rolnej

Korelacja między odsetkiem deklaracji zarejestrowanych na potrzeby rolnictwa a cechami gospodarki rolnej (poziom województw)

Źródło: Górny i Kaczmarczyk (2017); na podstawie danych GUS

Sektor rolny w woj. mazowieckim

Wybrane średnie wskaźniki zatrudnienia w gospodarstwach rolnych w latach 2014 i 2015, badane miejscowości powiatu grójeckiego i płońskiego łącznie

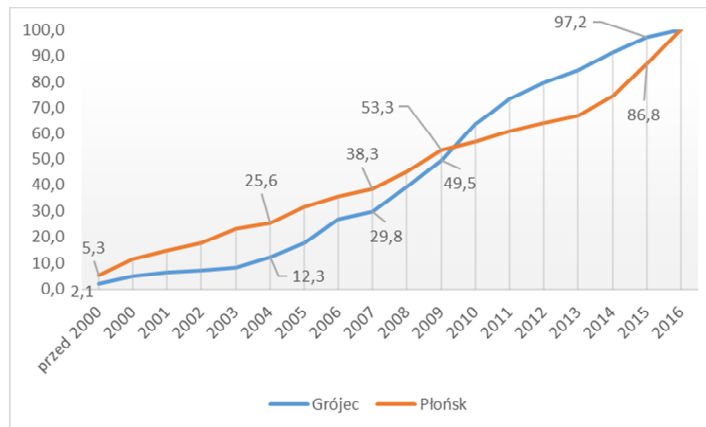
Kategorie	2014	2015
Liczba zatrudnionych ogółem	21,2	21,2
Liczba zatrudnionych cudzoziemców	17,5	17,4
Liczba zatrudnionych Ukraińców	17,3	17,4
Liczba zatrudnionych na podstawie zezwolenia na pracę	0,2	0,1
Liczba zatrudnionych na podstawie zarejestrowanego oświadczenia	12,6	14,5
Liczba zatrudnionych na podstawie oświadczenia zarejestrowanego przez innego pracodawcę	5,4	5,4
Liczba zarejestrowanych oświadczeń	26,0	26,9
Ilu cudzoziemców zamierza zatrudnić jeszcze w 2015 roku?	-	5,5
Ilu oświadczeń zamierza jeszcze zarejestrować w 2015 roku?	-	5,3

Źródło: Górny et al. (2016).

Sektor rolny w woj. mazowieckim

Odsetek gospodarstw zatrudniających cudzoziemców według roku rozpoczęcia zatrudniania cudzoziemców (dane w %)

JUBILEUSZ
OSRODEK BADAŃ NAD MIGRACJAMI

Źródło: Reprezentatywne badanie gospodarstw rolnych w powiatach grójeckim i płońskim 2016, dane OBM UW i NBP.

Sektor rolny w woj. mazowieckim – wybrane charakterystyki gospodarstw zatrudniających i nie zatrudniających cudzoziemców

Gospodarstwa rolne zatrudniające cudzoziemców:

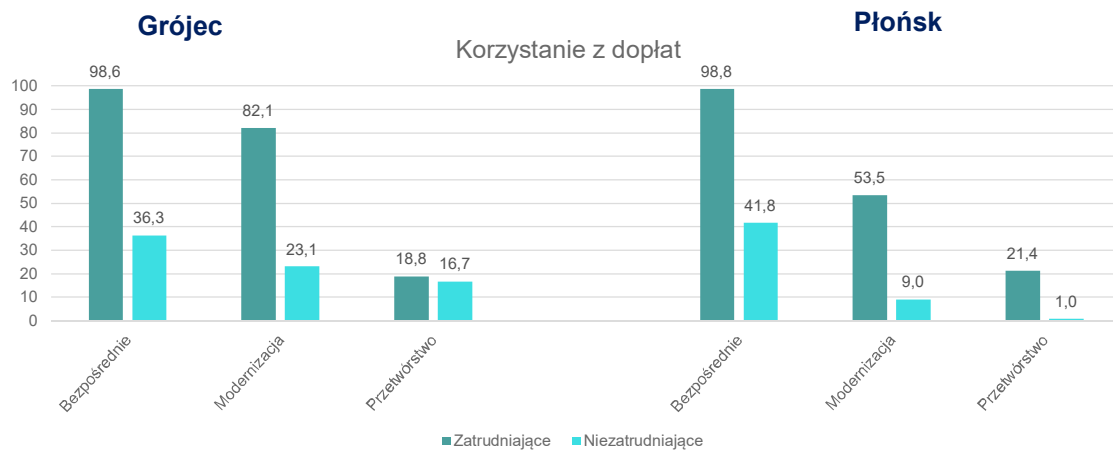
- są średnio dwa razy większe;
- zatrudniają większą liczbę pracowników, choć liczby członków gospodarstwa domowego pomagających w gospodarstwie są zbliżone;
- częściej zajmują się uprawą roślin wieloletnich.

JUBILEUSZ
OSRODEK BADAŃ NAD MIGRACJAMI

Źródło: Reprezentatywne badanie gospodarstw rolnych w powiatach grójeckim i płońskim 2016, dane OBM UW i NBP.

Sektor rolny w woj. mazowieckim – wybrane charakterystyki gospodarstw zatrudniających i nie zatrudniających cudzoziemców (dane w %)

JUBILEUSZ
OSRODEK BADAŃ NAD MIGRACJAMI

Źródło: Reprezentatywne badanie gospodarstw rolnych w powiatach grójeckim i płońskim 2016, dane OBM UW i NBP.

Imigranci na polskim rynku pracy – wzorce i strategie migracyjne

Wybrane charakterystyki imigrantów z Ukrainy według sektora zatrudnienia

Zmienna	Ogółem	Rolnictwo	Budownictwo	Usługi domowe	Horeca
Dochód miesięczny (PLN)	1809.3	1662.7	2374.8	1518.9	1879.7
Tygodniowa liczba godzin pracy	60.9	59.4	57.4	75.7	48.2
Udział kobiet (%)	55.9	29.1	1.0	99.9	54.7
Poziom wykształcenia (%)					
Podstawowe	3.1	7.4	2.2	3.0	2.8
Średnie	14.3	14.1	6.1	15.5	26.4
Zawodowe	43.5	68.0	51.3	52.5	21.4
Wyższe	39.1	10.5	40.4	29.1	49.4
Doświadczenie migracyjne (miesiące)	58.2	101.6	28.6	80.0	27.5
Liczba pobyty w Polsce	8.8	12.4	4.1	14.0	3.5
Przeciętna długość pobytu (w mies.)	4.2	3.2	4.0	4.3	3.9
Udział osób, które są w Polsce po raz pierwszy (%)	29.4	10.7	45.9	11.1	49.0
N	578	74	114	177	86

Źródło: Górny i Kaczmarczyk 2017.

Mobilność międzysektorowa cudzoziemskich pracowników rolnych

- **Odplyw z sektora rolnego **najwiekszy**** spośród wszystkich sektorów → tylko **41% pracowników**, którzy rozpoczęli migrację od pracy w rolnictwie pozostało w tym sektorze.
- **Doplyw do sektora rolnego **marginalny**** – około **80% pracowników** tego sektora w momencie badania pracowało w nim od początku.
- **Odplyw z sektora rolnego przede wszystkim do sektora pomocy domowych (30%)** i w mniejszym stopniu do sektora **budowlanego i gastronomicznego** (po około 10%).
- Odplyw z sektora rolnego dotyczy przede wszystkim kobiet, a w przypadku mężczyzn obserwujemy przeplywu między sektorem rolnym i budowlanym.

JUBILEUSZ
OSRODEK BADAŃ NAD MIGRACJAMI

Wnioski końcowe

- **Znaczenie cudzoziemskiej siły roboczej** zdecydowanie **wzrosło** na polskim rynku pracy w ostatnich latach.
- Można mówić o **stosunkowo dużym uzależnieniu sektora rolnego** od cudzoziemskiej siły roboczej, zwłaszcza w wybranych regionach i typach produkcji rolnej.
- **Gospodarstwa rolne zatrudniające cudzoziemców** charakteryzują się **większym arealem, wyższym zatrudnieniem oraz częściej korzystają z dopłat**.
- Powyższym procesom towarzyszą **JEDNAK** dwie tendencje:
 - **naplyw (oświadczenia)** do sektora rolnego charakteryzuje się **niższą dynamiką** niż naplyw do innych sektorów;
 - obserwuje się **przeplyw pracowników** cudzoziemskich do innych sektorów polskiego rynku pracy, dotyczy to **zwłaszcza kobiet**.

JUBILEUSZ
OSRODEK BADAŃ NAD MIGRACJAMI